

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Rīga

Nr. 183

2010.gada 4.jūnijā

Latvijas Republikas
Saeimas priekšsēdētājam
Gundaram Daudzem

Augsti godājamais Saeimas priekšsēdētāja kungs!

Šā gada 27.maijā Saeima pieņēma likumu „Grozījumi Likumā par ostām”, par kura saturu man savus iebildumus iesniedza gan 18 politisko organizāciju (partiju) apvienības „Saskaņas centrs” Saeimas frakcijas deputāti, gan Valsts kontrole un Konkurences padome, gan arī vairāki ar komercdarbību ostās saistīti komersanti.

Augstāk norādītais likums paredz papildināt Likuma par ostām 7.panta trešo daļu ar jaunu 10.punktu, kas nosaka, ka ostu pārvalde kā privāto tiesību subjekts, „ja nepieciešams, var sniegt citus ar darbību ostās saistītus pakalpojumus”.

Likumprojekta „Grozījumi Likumā par ostām” izskatīšanas gaitā, gatavojot to otrajam lasījumam, par likumprojektu atbildīgā Saeimas Tautsaimniecības, agrārās vides un reģionālās politikas komisija daļēji atbalstīja deputāta K.Leiškalna iesniegto priekšlikumu papildināt Likuma par ostām 7.panta trešo daļu ar 10.punktu, paredzot ostas pārvaldei tiesības nepieciešamības gadījumā sniegt citus pakalpojumus papildus tiem, kas norādīti Likuma par ostām 15.panta pirmajā daļā. Likumprojekta 2.lasījuma tabulā tika iekļauts un Saeimas sēdē atbalstīts minētās atbildīgās komisijas priekšlikums papildināt Likuma par ostām

7.panta trešo daļu ar 10.punktu šādā redakcijā: “10) ja nepieciešams, var sniegt citus ar darbību ostās saistītus pakalpojumus.” Šāda redakcija tika atbalstīta arī likumprojekta trešajā lasījumā.

Nemot vērā, ka ostu pārvaldēm kā publisko tiesību subjektiem piemērojami Valsts pārvaldes iekārtas likuma noteikumi par publiskas personas komercdarbību, vēlos vērst Saeimas uzmanību, ka saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pantu publiska persona komercdarbību var veikt vienīgi šajā likumā nosauktajos gadījumos, nodibinot kapitālsabiedrību. Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.panta pirmo daļu par šādiem gadījumiem uzskatāmi apstākļi:

- 1) ja tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā;
- 2) nozarē, kurā pastāv dabiskais monopols, tādējādi nodrošinot sabiedrībai attiecīgā pakalpojuma pieejamību;
- 3) stratēģiski svarīgā nozarē;
- 4) jaunā nozarē;
- 5) nozarē, kuras infrastruktūras attīstībai nepieciešami lieli kapitālieguldījumi;
- 6) nozarē, kurā atbilstoši sabiedrības interesēm nepieciešams nodrošināt augstāku kvalitātes standartu.

Tas nozīmē, ka, ievērojot augstāk minēto, ostas pārvalde pakalpojumus, kas saistīti ar ostas darbību, būtu tiesīga sniegt arī šobrīd, veicot minēto komercdarbību ar tai piederošas kapitālsabiedrības starpniecību.

2010.gada 27.maijā Likuma par ostām 7.pantā veiktie grozījumi, papildinot šī panta trešo daļu ar 10.punktu un nosakot ostas pārvaldes tiesības sniegt jebkādus ar darbību ostās saistītus pakalpojumus, nonāk pretrunā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pantu. Par to likumprojekta „Grozījumi Likumā par ostām” izskatīšanas gaitā Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisiju informēja Konkurences padome savā 2010.gada 13.aprīļa iesniegumā. Arī Valsts kontroles 2010.gada 31.maija iesniegumā Valsts prezidentam tiek pausts identisks viedoklis. Vēlos atgādināt, ka, izstrādājot Valsts pārvaldes iekārtas likuma koncepciju, īpaši tika uzsvērts, ka „publisko tiesību juridiskai personai, respektīvi, iestādei, tieši un nepastarpināti nodarboties ar komercdarbību nav atļauts”, „komercdarbības veikšana pieļaujama tikai caur komercsabiedrībām” (skat. Levičs E. Valsts pārvaldes iekārtas likuma koncepcija, Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 26.jūnijs, Nr.95).

Konkurences padome vērsa arī Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas uzmanību, ka situācija, kurā ostas pārvaldēm piešķirtas tiesības sniegt pakalpojumus tajās jomās, kuras tā pati kontrolē un piešķir atļaujas, pati par sevi vienmēr radīs interesi radīt sev labvēlīgākus apstākļus. Tādējādi nodrošinot pašām ostām iespēju darboties ārpus konkurences apstākļiem.

Iepazīstoties ar 2010.gada 27.maijā Saeimā atbalstīto Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 10.punkta redakciju (likuma „Grozījumi Likumā par ostām” 4.pants), jāsecina, ka minētās tiesību normas redakcija ir pārāk plaša, dodot ostas pārvaldei neierobežotas iespējas patstāvīgi konstatēt nepieciešamības iestāšanās vai pastāvēšanas gadījumus. Tas, savukārt, dod ostām brīvu iespēju nodarboties ar komercdarbību un pēc sava ieskata sniegt jebkādus pakalpojumus, ja vien tiem ir saistība ar darbību ostās. Tas, pēc konkurences uzrauga – Konkurences padomes domām, ne tikai var ierobežot konkurenci, bet arī rada pretrunu ar iepriekš minētā Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.panta prasībām. Kritērijs „ja nepieciešams”, salīdzinot ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.panta doto konkrēto apstākļu uzskaitījumu, kādos publiska persona var veikt komercdarbību, manuprāt, ievērojami paplašina ostas pārvaldes iespējas nodarboties ar komercdarbību. Minētais ir pretrunā ar tiesību zinātnē paustajām atziņām, ka publiskajai pārvaldei tiesības „pāriet” privāto tiesību jomā un tiesiskajā aprītē kā privātpersonai var tikt dotas tikai izņēmuma kārtā un tikai tur, kur nav pārmērīgi liels risks, un ka valsts, atbrīvojoties no publisko tiesību subjektiem noteiktajiem ierobežojumiem, nedarbosies ārpus demokrātiskās kontroles un neizmantos savu faktisko varas pārsvaru par ļaunu indivīdam. Tādēļ jāsecina, ka nav konstatējams šāda paplašinājuma leģitīmais mērķis.

Pamatojoties uz iepriekš minēto un izmantojot Valsts prezidentam Latvijas Republikas Satversmes 71.pantā noteiktās tiesības, nosūtu 2010.gada 27.maijā pieņemto likumu „Grozījumi Likumā par ostām” Saeimai otrreizējai caurlūkošanai.

Pirmkārt, lūdzu Saeimu izvērtēt likuma „Grozījumi Likumā par ostām” 4.panta (attiecībā uz Likuma par ostām 7.panta trešās daļas papildināšanu ar 10.punktu) mērķi un tā sasniegšanai piemērotāko risinājumu. Ja minētā likuma norma bija iecerēta ar mērķi nodrošināt Latvijas valstij stratēģisku objektu – ostu darbību ārkārtējās situācijās vai situācijās, kad komersanti nespēj nodrošināt ostai būtisku funkciju veikšanu, tad es lūdzu likumdevēju precizēt šo normu tādā veidā, lai tā sasniegtu minēto mērķi, neradot iespēju ierobežot tirgus dalībnieku saimniecisko sacensību un mazināt pašu ostu konkurētspēju. Turklāt lūdzu arī izvērtēt, vai ostas darbības nodrošināšana ārkārtējās situācijās ir iespējama, piemērojot jau spēkā esošajā Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pantā noteikto, proti, ostas pārvaldes tiesības sniegt pakalpojumus, kas saistīti ar ostas darbību, veicot komercdarbību ar tai piederošas kapitālsabiedrības starpniecību. Šādas pakalpojumu sniegšanas kārtības ievērošana neradītu ostām priekšrocības un labvēlīgākus apstākļus uzņēmuma ienākuma nodokļa piemērošanas un tarifu robežlīmeņu

noteikšanas politikas jomās, salīdzinot ar pārējiem komersantiem, kas darbojas ostās.

Otrkārt, lūdzu Saeimu atkārtoti caurlūkot arī likuma „Grozījumi Likumā par ostām” 2.pantu sekojošu iemeslu dēļ. Latvijas Republikā spēkā esošais tiesiskais regulējums ostu darbības jomā paredz trīs atšķirīgus ostu pārvalžu juridiskā statusa veidus. Proti, Likuma par ostām 7.panta pirmā daļa nosaka, ka ostas pārvalde ir iestāde, kuru izveido attiecīgās pilsētas dome. Taču Rīgas ostas pārvaldei šajā likuma pantā noteikts atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas statuss. Savukārt Liepājas un Ventspils ostu statuss ir noteikts šo ostu darbību regulējošos speciālajos likumos, proti, Liepājas speciālās ekonomiskās zonas likumā un Ventspils brīvostas likumā.

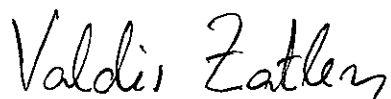
Liepājas speciālās ekonomiskās zonas likuma 8.panta pirmā daļa paredz, ka Liepājas speciālās ekonomiskās zonas pārvalde ir valsts un pašvaldības izveidota atvasināta publisko tiesību juridiskā persona, kas atrodas Ministru kabineta pārraudzībā. Saskaņā ar minētā likuma 42.pantu Liepājas osta ietilpst Liepājas speciālajā ekonomiskajā zonā, taču ar nekustamo īpašumu saistītajām tiesiskajām attiecībām ir piemērojami "Likuma par ostām" noteikumi.

Savukārt Ventspils ostas darbību regulē Ventspils brīvostas likums, taču ostas un tās pārvaldes juridiskais statuss Valsts pārvaldes iekārtas likuma izpratnē tajā *expressis verbis* nav noteikts.

2010.gada 27.maijā pieņemtā likuma „Grozījumi Likumā par ostām” 2.pants paredz papildināt Likuma par ostām 4.panta piekto daļu, nosakot, ka ostas pārvalde ir tiesīga uz tai valdījumā nodotās valstij vai pašvaldībai piederošās zemes, kā arī citu juridisko un fizisko personu zemes (uz kuru tā ir nodibinājusi personālservitūtu) celt ostas darbībai nepieciešamās ēkas (būves) kā patstāvīgus īpašuma objektus, kurus zemesgrāmatā reģistrē uz attiecīgās ostas pārvaldes vārda. Taču īpašuma tiesības var iegūt tikai fiziska vai juridiska persona, kurai piemīt tiesībspēja. Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 1.panta 1.punktu juridiskās personas statuss ir tikai Latvijas Republikai (kā sākotnējai publisko tiesību juridiskajai personai) un atvasinātajām publiskajām personām, kas ostu gadījumā ir vienīgi Rīgas ostas pārvalde, kā arī Liepājas speciālās ekonomiskās zonas pārvalde. Līdz ar to jāsecina, ka ostu pārvaldēm, kuras ir attiecīgo pašvaldību izveidotas iestādes, nevar būt patstāvīgas īpašumtiesības uz nekustamā īpašuma objektiem. Turklāt Latvijas Republikas Civillikuma 968.pantā ir nostiprināts nekustamā īpašuma nedalāmības princips, kas nosaka, ka uz zemes uzcelta un cieši ar to savienota ēka atzīstama pār tās daļu. Tāpēc uzskatu, ka augstākminētā likuma „Grozījumi Likumā par ostām” 2.pants ir jāprecizē gan no valsts vai pašvaldības nekustamā īpašuma interešu viedokļa, gan, ievērojot atšķirīgus ostu pārvalžu juridiskos statusus.

Ievērojot augstāk izklāstīto, jāsecina, ka kopumā būtu nepieciešama aptveroša ostu pārvalžu statusa izvērtēšana un jau novecojušo ostu darbību regulējošo tiesību normu pārskatīšana, tai skaitā, likumā nostiprinot efektīvu tiesu kontroli pār ostu pārvalžu darbību un pieņemtajiem lēmumiem. Tāpēc lūdzu Saeimu rast iespēju pievērsties šo jautājumu risināšanai.

Cieņā,

Valdis Zatlers